

Т. І. Бондар

доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладної лінгвістики,
завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти
Мукачівського державного університету

ГЕНЕЗА ПОНЯТТЯ «СОЦІОКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ»

У статті в історичній ретроспективі проаналізовано становлення термінів «компетентність», «іншомовна компетентність» через призму праць американських, канадських та інших зарубіжних науковців, які досліджували проблему поєднання мови й культури в процесі навчання іншомовної комунікативної компетентності. У роботах американських лінгводидактів М. Канейла (M. Canale) та М. Свейн (M. Swain) у компонентному складі іншомовної компетентності виокремлено соціолінгвістичну компетентність. Дж. Каммінз (J. Cummins), що працює з двомовними студентами, підкреслює, що академічна аудиторія потребує культурних та лінгвістичних знань, щоб двомовні студенти стали ефективними. Увага до соціолінгвістичної компетентності в навчанні іноземної мови породжена вимогою часу, коли в 70-х та 80-х роках ХХ століття динамічно розвивалася міжкультурна комунікація, зростає частка іммігрантів, які опановували англійську мову як другу. Інтенсивне спілкування в реальному часі тих, хто вивчав іноземну мову в англомовному середовищі з носіями, актуалізувало низку проблем, в основі яких – незнання соціокультурних норм спілкування з боку осіб, які опановували англійську мову як іноземну. Українські науковці О. Бігич, Г. Борецька, Н. Бориско, Ю. Головач, С. Ніколаєва, М. Соловей та російські вчені Н. Гальскова, І. Горелова, С. Тер-Мінасова, В. Сафонова виокремлювали соціокультурну компетентність. Охарактеризовано сутність поняття в межах навчання іншомовної комунікативної компетентності. Вітчизняні лінгвісти-дидакти трактують соціокультурну компетентність як сукупність різноманітних культурологічних, (лінгво-) країнознавчих, соціокультурних і міжкультурних знань, необхідних для ефективного іншомовного спілкування й набуття нових характеристик. У зв'язку із включенням цієї компетентності до переліку предметних компетентностей української мови (державні стандарти другого покоління) відбулося розширення змісту цього поняття. Сутність соціокультурної компетентності прогнозує набуття знань про державу Україну, формування здатності використовувати в мовленнєвій практиці знання української національної культури, звичаїв, традицій, свят. Від учнів початкової школи очікують використання в мовленні найбільш відомих малих українських фольклорних форм, а також успішного виконання різноманітних соціальних ролей через застосування формул національного мовленнєвого етикету, уміле оперування ними під час спілкування. Констатовано, що терміносполучення «соціокультурна компетентність» відсутнє в сучасній «Типовій освітній програмі для української мови та літератури початкової школи», що розроблена після ухвалення Концепції «Нова українська школа».

Ключові слова: соціокультурна компетентність, компетентність, компетенція, іншомовна комунікативна компетентність, компетентнісний підхід, початкова школа.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток освіти й науки впливає на формування понятійно-категорійного апарату кожної галузі, звужуючи або поширюючи, або повністю переосмислюючи зміст поняття. Зміни відбуваються через лінгвальні чинники, наприклад, у зв'язку з вільним витлумаченням терміноодиниці чи з огляду на буквальный переклад терміна, оскільки англомовний науковий дискурс слугує потужним джерелом поповнення терміносистеми вітчизняної психолого-педагогічної науки, лінгводидактики, мовознавства, прикладної лінгвістики. Зміни в понятійно-категорійному апараті певного об'єкта дослідження також відбуваються під впливом модернізації системи освіти України. Промовистим прикладом розширення й звуження терміноодиниці слугує практика використання поняття «соціокультурна компетентність».

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблему формування соціокультурної компетентності студіювали вітчизняні й зарубіжні вчені. Американські й канадські лінгводидакти N. Chomsky, J. Cummins, M. Canale, D. Hymes, V. Swain досліджували комунікативну компетентність та її складники, що уможливлювали ефективне навчання англійської як другої мови або іноземної. Російські лінгвісти та лінгводидакти Н. Гальскова, І. Горелов, С. Тер-Мінасова, В. Сафонова вивчали питання міжкультурної взаємодії, що прогнозувало включення соціокультурного компонента до структури компетентностей у ході опанування російської мови як іноземної. Українські дослідники О. Бігич, Г. Борецька, Н. Бориско, Ю. Головач, С. Ніколаєва, М. Соловей досліджували соціокультурну компетентність у контексті вивчення англійської мови як іноземної.

Вітчизняні науковці В. Вітюк, Н. Дідур, Н. Козакова, О. Савченко аналізували формування соціокультурної компетентності учнів і вчителів початкової школи в межах оволодіння українською мовою.

Мета статті – проаналізувати в історичному аспекті становлення й розвиток поняття «соціокультурна компетентність» через характеристику дотичних термінів «компетентність» та «іншомовна компетентність».

Виклад основного матеріалу дослідження.

Аналіз праць вітчизняних і зарубіжних науковців дає підстави трактувати компетентність як міждисциплінарне, поліфункційне, складне, багатоврівневе поняття, що не має чіткої стандартизації. Певна неусталеність семантичного обсягу слова «компетентність» (“competence”) спричинена термінологічними особливостями, оскільки «атрибутивні» (означальні) якості першого елемента впливають на сутність лексеми. З одного боку, для терміна «компетентність» (“competence”) характерна самостійність, а з іншого – його багатоаспектність і поліфункційність як лінгводидактичної категорії аргументовані впливом першого (атрибутивного, означального) елемента в словосполученні, до складу якого він входить. Нечіткість меж терміна «компетентність» також зумовлена іншомовним походженням і наявністю в англійській мові лексеми «компетенція» (“competency”), що суголосний до терміна «компетентність» (“competence”), але в мові-донорі має форму множини, на відміну від слова «компетентність» (“competence”), що функціює здебільшого як незлічуваний іменник, лише в окремих випадках використовується у множині. Правопис форм однини й множини відрізняється, наприклад, “competency – competencies”, “competence – competences”. Лексикографічні джерела представляють «компетентність» (“competence”) як знання, що допомагають людині говорити чи розуміти мову; здатність до реалізації знань, умінь; а компетенцію (“competency”) – як уміння, здатність, умілість, вправність і також компетентність (“competence”). Термін «компетентнісний підхід» в англійському варіанті (“competency-based approach”) містить злічувану лексему “competency”, наголошуючи на виокремленні вмій, здатності до діяльності. Перекладаючи англійською мовою українські терміни, що мають у своєму складі лексему «компетентнісний», послуговуються терміном “competency-based”, наприклад, компетентнісна освіта (“competency-based education”), компетентнісне навчання (вивчення) (“competency-based learning”), компетентнісні завдання (“competency-based tasks”).

Термін «компетентність» (“competence”) повторно ввів до наукового обігу американський лінгвіст Ноум Хомський у 60-х роках XX століття. На першість уживання цього слова претендує

видатний німецький мовознавець XVIII століття В. Гумбольдт, який досліджував генеративну (“generative”) граматику. Осучаснення терміна відбулося завдяки його екстраполяції з наукового поля генеративної граматики в термінологічне поле прикладної лінгвістики. Н. Хомський оперує словом «компетентність» у поєднанні з прикметником «лінгвістична» для позначення внутрішніх лінгвістичних знань мовця, що вможливають синтез звукової форми та значення слова. На думку науковця, лінгвістична компетентність – це несвідоме, інтуїтивне знання мови, таке трактування певною мірою співзвучне із семіотичною концепцією мови Ф. де Сосюра [10; 19]. Н. Хомський протиставляє компетентність (“competence” – знання) діяльності (“performance”) [16].

Варіативність палітри сполученості лексеми «компетентність» (“competence”) варто охарактеризувати через призму становлення й розвитку, а також класифікації різних видів компетентностей. Термін «комунікативна компетентність» постав у понятійному полі прикладної лінгвістики завдяки працям Д. Хаймза (D. Hymes) як альтернатива методології навчання іноземної мови, що ґрунтована на суто лінгвістичній теорії Н. Хомського [18]. Американський лінгвіст С. Савінйон уважав концепцію комунікативної компетентності Д. Хаймза більш широкою й реалістичною [20; 21]. Д. Хаймз удосконалив і розширив лінгвістичний погляд Н. Хомського на комунікативну компетентність за допомогою соціолінгвістичного аспекту. Сутність комунікативної компетентності, за висловом Д. Хаймза, становить не лише генеративна граMATика, а й здатність уживати граматичні форми в ситуаціях реального спілкування [18].

У 80-х роках XX століття М. Кенейл (M. Canale) і М. Свейн (M. Swain) опублікували працю, що започаткувала комунікативний підхід до вивчення іноземної мови через функційний підхід. У структурі комунікативної компетентності науковці виокремлюють граматичну компетентність (лінгвістичний код, лексику, правила словотворення, вимову, правопис та складання речень); соціолінгвістичну компетентність (здатність користуватися мовними засобами з огляду на комунікативну ситуацію, ролі мовців, узгодженість висловлювань із соціальними нормами поведінки, володіння мовленнєвими зразками); дискурсну компетентність (здатність генерувати дискурс, інтерпретувати форми й значення слів для створення тексту, уживання граматичних форм для адекватності наміру висловлювання в усній чи в письмовій формі тексту в різних жанрах, забезпечення когерентності й зв'язності висловлювання (дискурсу)); стратегічну, або компенсаційну, компетентність, що прогнозує використання вербальних і невербальних комунікативних стратегій для підвищення ефективності спілкування чи для компенсації прогалин

у спілкуванні через обмежувальні лінгвальні й екстралінгвальні чинники, недостатню компетентність в одному або в кількох інших компонентах комунікативної компетентності [15; 20].

Термін «соціокультурна компетентність» запропонований канадським науковцем у галузі прикладної лінгвістики Дж. Каммінзом (J. Cummins) як один зі складників академічної комунікативної компетентності [15]. Увага до соціолінгвістичної компетентності в навчанні іноземної мови породжена вимогою часу, коли в 70-х та 80-х роках ХХ століття динамічно розвивалася міжкультурна комунікація, зросла частка іммігрантів, які опановували англійську мову як другу. Інтенсивне спілкування в реальному часі тих, хто вивчав іноземну мову в англійськомовному середовищі з носіями, актуалізувало низку проблем, в основі яких – незнання соціокультурних норм спілкування з боку осіб, які опановували англійську мову як іноземну. Канадський лінгвіст розрізняє базові вміння міжособистісного спілкування (“basic interpersonal communication skills – BICS”) та вміння академічного мовлення іноземною мовою (“cognitive academic language proficiency – CALP”) [17]. У структурі академічної мовної компетентності виокремлюють такі компоненти, як: лінгвальна компетентність (знання граматичних правил, словоформ і мовленнєвих зразків, усталених в академічному середовищі); когнітивна компетентність, що потребує розвитку процесів мислення; соціокультурна компетентність, яка прогнозує знання соціальних норм спілкування в умовах академічного середовища.

У 70-х роках ХХ століття в російській лінгводидактиці тривав активний пошук шляхів поєднання мови й культури через стрімку міграцію іноземних студентів до Радянського Союзу. У межах міжкультурної комунікації постало питання про ефективну міжкультурну взаємодію, або «діалог культур». У контексті вивчення російської мови як іноземної окреслено мету формування міжкультурної комунікативної компетентності. Варто зазначити, що синтез засвоєння іноземної мови й культури був вибраний предметом дослідження ще на початку ХХ століття в працях зарубіжних учених О. Есперсена, К. де Сімоні, Ш. Швейцера. У радянській педагогіці студіювання проблеми міжкультурної взаємодії й оволодіння краєзнавчою інформацією в процесі вивчення іноземної мови започатковане в 70-х роках ХХ століття російськими лінгвістами Є. Верещагіним та В. Костомаровим («Язык и культура»). Досліджуючи особливості викладання російської мови як іноземної (другої) для іноземців, науковці ввели термін «лінгвокраїнознавство». Для формування готовності викладачів до міжкультурної комунікації були впроваджені на лінгвістичних факультетах такі дисципліни, як «Країнознавство», «Лінгвокраїнознавство». Проблема формування

міжкультурної компетентності активно розробляли російські дослідники Н. Гальскова, І. Горелов, С. Тер-Мінасова, В. Сафонова.

Отже, метою оволодіння соціокультурною компетентністю є ознайомлення суб'єктів навчання іноземних мов і культур із національно-культурною специфікою мовленнєвої поведінки та формування в них уміння користуватися елементами соціокультурного контексту, необхідними для породження та сприйняття мовлення з погляду носіїв мови. У праці О. Солововой соціокультурна компетентність описана як сукупність соціолінгвістичної, соціокультурної та соціальної компетентностей [12]. В. Сафонова виокремлює такі компоненти соціокультурної компетентності, як загальнокультурний, країнознавчо-маркований, культурознавчий, лінгвокультурознавчий, соціолінгвістичний і соціальний, що впливають на окреслення змісту соціокультурної компетентності як сукупності знань, навичок, умінь, а також певних здібностей і якостей [11, с. 18].

Серед українських науковців понятійне поле іншомовної комунікативної компетентності студіювали О. Бігич, Г. Борецька, Н. Бориско, Ю. Головач, С. Ніколаєва, М. Соловей. Науковці розробили для навчання студентів мовних спеціальностей курс лекцій «Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності (2011 р.) [6], підручник «Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика» (2013 р.) [5]. Вітчизняні лінгвісти-дидакти трактують соціокультурну компетентність як сукупність різноманітних культурологічних, (лінгво-) країнознавчих, соціокультурних і міжкультурних знань, необхідних для ефективного іншомовного спілкування [5, с. 429]. Аналізуючи структуру соціокультурної компетентності, Н. Бориско виокремлює країнознавчу, соціокультурну інформацію, що охоплює знання політичного устрою, економіки, географії, історії, літератури, мистецтва та соціолінгвістичні знання (знання особливостей мовленнєвої й немовленнєвої поведінки носіїв мови для успішної комунікації) [6]. Понятійний спектр іншомовної комунікативної компетентності в контексті опанування другої іноземної мови містить термін «лінгвосоціокультурна компетентність». У структурі іншомовної комунікативної компетентності, на думку вітчизняного науковця-методиста С. Ніколаєвої, представлені мовленнєва, лінгвосоціокультурна, мовна та навчально-стратегічна компетентності [8]. Дослідниця наголошує, що лінгвосоціокультурна компетентність охоплює три види субкомпетентностей: соціолінгвістичну, соціокультурну й соціальну [8]. Метою соціокультурної компетентності є формування здатності учня вибрати форми й використовувати їх відповідно до ситуації спілкування. Ідеться про сукупність знань про країну, звичаї, правила поведінки, норми етикету, а також здатність користуватися такими знан-

нями в процесі спілкування з носіями мови, орієнтуватися в соціальній ситуації й керувати нею [8]. На думку М. Дуки, необхідність виокремлення субкомпетентностей у межах лінгвосоціокультурної компетентності зумовлена потребою специфікації всіх аспектів, які охоплює лінгвосоціокультурна компетентність (соціокультурна компетентність – *аem.*) [2, с. 42]. На наш погляд, поєднання лінгвістичної і соціокультурної компетентностей зумовлене особливостями навчальної програми англійської мови як другої іноземної, що потребувала ущільнення навчального матеріалу через недостатню кількість аудиторних годин. Навчальні тексти соціокультурної тематики можуть слугувати засобом для розвитку мовних, мовленнєвих умінь учнів, а також формувати соціокультурну компетентність.

На початку ХХ століття освіта України зазнає модернізації й переосмислення через компетентнісний підхід до навчання, що покликаний змінити знаннєву парадигму традиційної освіти, подолати суперечності між запитами суспільства, програмними вимогами до учня й потребами особистості. Згідно з вимогами другого покоління «Державного стандарту для початкової школи» (2010 р.) і нових навчальних програм, компетентнісний підхід набув подальшого розвитку [10, с. 13]. Якщо до цього часу соціокультурну компетентність називали лише обов'язковою вимогою до процесу навчання іншомовної комунікативної компетентності, то новизною стандарту стало виокремлення соціокультурної компетентності в структурі предметних компетенцій для української мови. Цю зміну обґрунтовували значущістю формування соціокультурної компетентності як одного з важливих показників готовності учнів до ефективної комунікації українською мовою та як одного з необхідних чинників формування духовної культури особистості [2, с. 474]. Наприклад, для компетентнісно-орієнтованого навчання української мови відібрано такі ключові компетентності: комунікативну, соціальну, загальнокультурну й уміння вчитися. Формування цих ключових компетентностей у вивченні української мови в початковій школі забезпечують предметні компетентності, зокрема, мовленнєва, мовна, соціокультурна й діяльнісна. У межах засвоєння предмета «Українська мова» соціокультурна компетентність має забезпечувати загальнокультурний розвиток школярів початкової школи, допомагати адаптуватися в соціальному середовищі. Сутність соціокультурної компетентності прогнозує набуття знань про державу Україну, формування здатності використовувати в мовленнєвій практиці знання української національної культури, звичаїв, традицій, свят. Від учнів початкової школи очікують використання в мовленні найбільш відомих малих українських фольклорних форм, а також успішного виконання різноманітних соціальних ролей через застосу-

вання формул національного мовленнєвого етикету, уміле оперування ними під час спілкування. Формуючи соціокультурну компетентність учня, навчають дотримуватися правил етикету в спілкуванні з представниками різних вікових груп і статусів, а також формують здатність розв'язувати за допомогою мови різні навчальні та життєві проблеми. Соціокультурна змістова лінія передбачає загальнокультурний розвиток учнів і підготовку їх до життєдіяльності в українському соціумі, що реалізують через досягнення виховних цілей уроків, використання тематичних текстів (повага до старших та допомога їм, повага до вчителів і дружні взаємини з однокласниками, дружба та взаємодопомога, правила поведінки в громадських місцях, зі знайомими й незнайомими людьми, добрі справи для рідного краю) [7, с. 22]. У зв'язку з необхідністю формування соціокультурної компетентності у педагогів зазнають активізації проблемно-орієнтовані наукові студії, зокрема дисертаційні розвідки. Предметом дослідження часто постає формування соціокультурної компетентності вчителя початкової школи, оскільки саме в початковій школі закладають основи життєдіяльності особистості. Унаслідок впливу необхідності експлікувати соціокультурний аспект на власну (українську) культуру, змінюється сутність соціокультурної компетентності. О. Жорнова, М. Степаненко трактують соціокультурну компетентність як один з аспектів життєдіяльності особистості. Науковець В. Вітюк вважає, що соціокультурна компетентність – це сукупність знань, умінь, навичок і здібностей особистості, які дають змогу спілкуватися українською мовою в різних ситуаціях відповідно до норм мовлення й поведінки, а також традицій культури. Соціокультурна компетентність учнів спрямована на розвиток світогляду школярів та їхню підготовку до сприйняття себе як носія національних цінностей; на усвідомлення власних обов'язків як члена суспільства й відповідальності за майбутнє своєї країни; знання культурних норм поведінки українського суспільства, усталених форм самовираження та використання їх під час спілкування; розвиток умінь послуговуватися соціокультурними знаннями, уміннями й навичками відповідно до ситуацій спілкування [2, с. 475].

Ухвалення «Концепції модернізації системи освіти України «Нова українська школа» скорегувало державні стандарти й програми навчальних предметів. У тексті документа немає терміна «соціокультурна компетентність», натомість акцентовано увагу на розвитку соціальної й громадянської компетентності, на обізнаності та здатності учня до самовираження у сфері культури. Соціальна й громадянська компетентність прогнозує формування такої поведінки учня, що вможливить його участь у суспільному житті, ефективну взаємодію в сім'ї й у майбутньому – із роботодавцем і колегами.

Соціальна компетентність потребує розвитку вмінь працювати в команді для досягнення результату, за потреби – розв'язувати конфлікти або запобігати їм через пошук компромісу. Особливого значення в межах цієї компетентності набуває формування поваги до суспільних законів, дотримання прав людини, а в мультикультурному середовищі – уміння взаємодіяти в соціокультурному різноманітті. У руслі розвитку здатності до самовираження у сфері культури вчитель за допомогою мистецьких засобів має навчити дітей розуміти твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття. У контексті культурного розвитку актуалізоване розуміння власної національної ідентичності, що слугує підґрунтям для поважного ставлення до розмаїття національних культур [9]. Для досягнення результатів початкової освіти, що прогнозує навчання учнів переносити вміння в нові ситуації, учителям початкової школи рекомендують зважати на інтегрований характер кожної компетентності. Отже, для формування зазначених компетентностей у початковій школі рекомендують актуалізувати внутрішньо-предметні й міжпредметні зв'язки через використання інтегрованих курсів та інтегрованих уроків [4].

У «Пояснювальній записці до навчальної програми з іноземних мов загальноосвітніх та спеціалізованих навчальних закладів (1–4 класи)» соціокультурна компетентність представлена як один із засобів навчання іноземної мови: «Головна мета навчання іноземної мови у початковій школі полягає у формуванні в учнів комунікативної компетенції, що забезпечується лінгвістичним, мовленнєвим і соціокультурним досвідом, узгодженим з віковими можливостями молодших школярів» [14]. На особливу увагу заслуговують принципи відбору соціокультурного матеріалу, серед яких комунікативна цінність і достатність для реалізації цілей та завдань навчання спілкування в межах кожної теми; принцип автентичності мовних (фонетичних, лексичних і граматичних), мовленнєвих (речень, текстів) одиниць, ілюстративних соціокультурних матеріалів, які використовують для навчання спілкування; принцип типовості мовленнєвих зразків, їхньої узгодженості з нормами спілкування, чинними в країні, мову якої вивчають; принцип частотності використання слів у сучасному мовленні; принцип мінімізації матеріалу згідно з психофізіологічними можливостями учнів молодшого шкільного віку, цілями й завданнями. Дотримання названих принципів дає змогу успішно організувати процес оволодіння іншомовним спілкуванням у межах кожної теми відповідно до вимог чинної навчальної програми. У програмі серед багатьох принципів формування змісту навчання також виокремлено соціокультурне спрямування про-

цесу навчання. У підсумку 3-поміж рубрик змістової частини програми для всіх іноземних мов (тематика ситуативного мовлення та сфер спілкування; мовленнєвих функцій і засобів їх вираження; мовленнєвих умінь; мовних знань та навичок; загальнонавчальних умінь) акцентовано увагу на переліку соціокультурних знань [14].

У «Типовій освітній програмі для початкової школи», що розроблена під керівництвом О. Савченко, простежувана реалізація проголошених у «Концепції «Нової української школи» компетентностей через змістові лінії. У межах дисципліни «Українська мова» мета й завдання реалізовані за такими змістовими лініями: «Взаємодіємо усно», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовні явища» [14, с. 6]. У руслі предмета «Літературне читання» окреслено низку змістових ліній: «Пізнаємо простір дитячого читання»; «Розвиваємо навичку читання, оволодіваємо прийомами розуміння прочитаного»; «Взаємодіємо усно за змістом прослуханого»; «Досліджуємо і взаємодіємо з текстами різних видів»; «Оволодіваємо прийомами роботи з дитячою книжкою»; «Досліджуємо і взаємодіємо з медіапродукцією»; «Перетворюємо та інсценізуємо прочитане; створюємо власні тексти» [14, с. 16]. Формування соціокультурної компетентності є прерогативою іноземної мови.

Висновки і пропозиції. Поняття «компетентність» є самостійним, міждисциплінарним, складним, поліфункційним конструктом, що водночас зазнає впливу залежно від атрибутивних ознак. Аналіз праць зарубіжних дослідників у галузі прикладної лінгвістики вможливив переклад термінів “competence” як компетентність, “competency-competences” як компетенція – компетенції, компетентнісний підхід як “competency-based approach”. Терміносполучення «комунікативна компетентність» – лінгводидактичний феномен, основне поняття комунікативної лінгвістики. Соціокультурна компетентність являє собою компонент різних видів компетентностей залежно від підходу до класифікації. У радянській лінгводидактиці соціокультурну компетентність характеризували як компонент міжкультурної компетентності студентів, які вивчали російську мову як іноземну; у Канаді ця компетентність потрактована як складник академічної мовної компетентності; в Україні соціокультурну компетентність виокремили серед предметних компетентностей у вивченні української мови («Державний стандарт другого покоління»). Аналіз оновлених програм, які розроблені з огляду на Закон України «Про освіту» та «Концепцію «Нова українська школа», засвідчує, що соціокультурний компонент представлений у структурі іншомовної компетентності.

Список використаної літератури:

1. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Лингвистическая проблематика страноведения в преподавании русского языка иностранцам. Москва : Рус. яз., 1971.
2. Вітюк В. Основні шляхи формування соціокультурної компетентності учнів початкової школи. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. 2013. С. 474–479.
3. Дука М.В. Поняття «лінгвосоціокультурна компетентність» та аналіз методів її формування в педагогічній теорії і практиці. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 7 (51). С. 39–48.
4. Козакова Н. Реалізація компетентнісного підходу в навчанні молодших школярів. URL: http://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/31210/ (дата звернення: 16.06.2020).
5. Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / за заг. ред. С.Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.
6. Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: Курс лекцій : навчально-методичний посібник для студентів мовних спеціальностей освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» / за ред. С.Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2011. 344 с.
7. Навчальні програми. 3 клас: методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу в 2016/2017 навчальному році з коментарем провідних фахівців. Харків : Вид-во «Ранок», 2016. 208 с.
8. Ніколаєва С.Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*. 2010. № 2. 267 с.
9. Концепція Нової української школи. URL: www.mon.gov.ua (дата звернення: 13.06.2020).
10. Савченко О. Упровадження компетентнісного підходу в початкову освіту: здобутки і нерозв'язані проблеми. *Рідна школа*. 2014. № 4–5. С. 12–16.
11. Сафонова В.В. Культуроведение в системе современного языкового образования. *Иностранные языки в школе*. 2001. № 3. С. 17–23.
12. Соловова Е.Н. Методика обучения иностранным языкам: базовый курс : пособие для студентов педагогических вузов и учителей. Москва : АСТ: Астрель, 2009. 238 с.
13. Соссюр Ф. де. Курс общей лингвистики. Екатеринбург : Изд-во Урал. ун-та, 1999. 432 с.
14. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти / Рекомендовано МОН України для використання в початкових класах закладів загальної середньої освіти від 20.08.2018 р. № 1/9. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli> (дата звернення: 23.06.2020).
15. Canale M., Swain A. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied Linguistics*. 1980. No. 1. P. 1–47.
16. Chomsky N. Aspects of the Theory of Syntax. Cambridge : The M.I.T. Press, 1965. 251 p.
17. Cummins J. BICS and CALP: Empirical and Theoretical Status of the Distinction / in: Street B. & Hornberger N.H. (Eds.). *Encyclopedia of Language and Education*. 2nd Edition. New York : Springer Science + Business Media LL, 2008. Vol. 2: Literacy. Pp. 71–83.
18. Hymes D.H. On Communicative Competence. / In Pride J.B., & Holmes J. (Eds.), *Sociolinguistics*. Baltimore, USA : Penguin Education, Penguin Books Ltd, 1972. Pp. 269–293.
19. Nordquist R. Linguistic Competence: Definition and Examples. URL: <https://www.thoughtco.com/what-is-linguistic-competence-1691123> (дата звернення: 24.06.2020).
20. Savignon S.J. Communicative Competence: Theory and Classroom Practice. Texts and Contexts in Second Language Learning. Reading, Massachusetts at all: Addison-Wesley Publishing Company, 1983.
21. Savignon S.J. Communicative Competence: An Experiment in Foreign Language Teaching. Philadelphia : The Centre for Curriculum Development, Inc, 1972.

Bondar T. The genesis of the sociocultural competence

The article explains that the term “competence” first used by W. Humboldt in the area of generative grammar, was successfully revived by Noam Chomsky. Comparing language acquisition by native speakers and learning a second language by non-native speakers, he argues that there is a difference between linguistic competence and linguistic performance. Linguistic competence emphasizes the innate linguistic knowledge that allows a person to comprehend the information. Following Chomsky’s idea, D. Hymes introduces the term “communicative competence”, eliminating performance and adding sociolinguistic competence. This shift in terminology draws attention to the area of social behavior expressed through the language. Furthermore, M. Canale and M. Swain offers to look at communicative competence as a construct that contains grammatical competence, sociolinguistic competence, discourse competence, and strategic competence. J. Cummins working with bilingual students underscores that an academic classroom requires cultural and linguistic knowledge for bilingual students to become efficient learners. Russian linguists when teaching

Russian as a foreign language introduce sociocultural competence within the intercultural communication concept that allowed foreign students to learn the culture and traditions of the country. Ukrainian scholars O. Bigych, G. Boretska, S. Nikolayeva when developing a foreign language course for students also state the importance of sociocultural competence. The purpose of sociocultural competence is to form student's ability to use appropriate language patterns in different communication situations. It includes knowledge about the country, customs, rules of conduct, etiquette, as well as the ability to use such knowledge in the process of communicating with native speakers; it is the ability to navigate in a social situation and manage it. The second generation of Core Standards for primary school in the Ukrainian language and literature included sociocultural competence. The primary students were expected to know the peculiarities of the Ukrainian national culture, customs, traditions, holidays, folklore forms, as well as to successfully perform various social roles through the use of formulas of national speech etiquette and communication. However, the new Core Standard for the primary school developed to implement the New Ukrainian School guidelines contains the term of sociocultural competence referring to foreign language competence and not Ukrainian.

Key words: *sociocultural competence, competence, competency, foreign language communicative competence, competency-based approach, primary school.*